

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Joxe Mari Lertxundi Zuloaga

*Aia, Gipuzkoa
(1932)*

Aurkibidea



Biografia



Argin baserrian jaio zen 8 senideren artean txikiena. Gizon jantzia, baserriko bizimodua ezagutu zuen txikitatik eta inguruan gertatzen zena aztertu izan du beti: familiaren jatorria, lehengo gaixotasunen nondik norakoak eta sendabideak, herriko ohiturak, karobien funtzionamendua, gerrako miseriak... Bertsolaria izatez, buru argia du kontakizunak gogoratu eta bata bestearen atzetik maisutasunez lotzeko.

Zintak

AIA-013

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Eider
- **Data:** 2011-08-01
- **Iraupena:** 52 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider

AIA-014

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Eider
- **Data:** 2011-08-01
- **Iraupena:** 76 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider

AIA-015

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Eider
- **Data:** 2011-08-01
- **Iraupena:** 78 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Argin baserriaren historia

- **Erref:** AIA-013/003
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:00:49. **Bukatu:** 00:03:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

<p>Argin baserrian jaio zen. Baserri hark bi bizitza zituen. Baserriaren historiari eta bertan bizitako pertsona ezagunei buruz hitz egiten du.</p>

Transkripzioa

- Argin baserriya, nun dao hori?
- Ba ikusten da hemendik.
- Hemendikan?
- Bai, erakutsiko dizut geo /eakutsikoizut/. Hemendik, ba, kilometro batea edo hola. Bi bizitzakua da, zan, gaiñea. Oain bakarra. Nere familiarrak geo azkenengua oaintxe urtebete hil zian anai-arrebak, ordun kalean bizi zian orduako, eta beste bi... Gaiñea giñan bitan gure gurasuak lehengusuak zian.
- Hara! Bi bizitzetakuak?
- Bai, bai. Eta alde batekok zian Arrillaga, hua zan aurretik zetorren kasta. Gaiñea, esango dizut: Arrillaga hori zetorren... beheragon dao Manterola baserriya. Nere andria zana hangua zan. Zea zeon, burdiñola izandakua da, Agorregi goraxegon dago ta tarte hortan zan Elordi. Hua´re Laurgain auzoko sailletan zeon ta Elordi ta Elorteta. Elordi hortan esaten due /esateue/ Manterola burdiñolan olagizonen enkargatu-buru iten zuna-eo zala Inazio Arrillaga. Ta hua Elordi basarrin bizitzen emen zan. Ta Elordi hortako seme bat geo historin azaltzen da Kalifornin gobernadore izandakua. Bai, Jose Joakin Arrillaga. Mila ta seirehun eo ez dakit nun datorren hor, bai. Ta, itxura danez, ez dakit eo fraile estudiante izandakua zan edo bestela behintzat militarra izana, teniente-koronelan graduba emen zun. Ta geo gobernadore interino lehenbizi ta geo gobernadore. Eta han ba emen zan zea bat, misiyo bat, fraileena, "Misión de soledad" uste det zala izenez, ta hairi asko lagundu emen ziyen gobernadore horrek, Arrillaga horrek. Ta geo, mutil zaharra emen zan eta kargua utzi [zittunen], komentua eo misiyo hortan baztatu omen zan ta han hil emen zan -urtiak jartzen dittu /jartzeittu/, ez dakit. Beno, [...] zea hori esaten due /esateue/ horko semia zala.
- Hara! Eta handik dator...?
- Eta handik dator "Arrillaga" hori. Bueno, hola da historiyan. Ziharo ez, baiña hori askotan etorri da periodikon-ta´re horren historiya o. Oain, [ez hola esateko] "hua zan semia horkua", baiño esan... aurretik hola dator historiya, horko semia zala.

2. Senide ugari miseria garaian

- **Erref:** AIA-013/005
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:04:31. **Bukatu:** 00:06:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

8 senide ziren etxean; garai hartan normala zen hainbeste senide izatea, nahiz eta miseria izan. Anai-arrebak bizimodua aurrera ateratzeko nola moldatzen ziren azaltzen du. Gerrak, baina, egoera okertu egin zuen.

3. Anaien arteko gerra

- **Erref:** AIA-013/006
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:06:29. **Bukatu:** 00:07:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Anaia zaharrenak gerrara joan ziren, bakoitza bando batera. Gerran, anaia bat preso zegoela, beste anaiari haren guardia egiten aritzea tokatu zitzaion.

4. Gerra ostean gosea eta erdara

- **Erref:** AIA-013/007
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:07:37. **Bukatu:** 00:09:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerra ostean miseria etorri zen, gabezia handia. Kanean gosea pasa zuten, dirua edukita ere ez baitzegoen erosteko ezer. Garai hartan eskolan ibili ziren beraiek, eta erdaraz egin behar izaten zuten, nahiz eta ez jakin euskaraz besterik.

5. Garia erein eta entregatu egin behar

- **Erref:** AIA-013/009
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:09:46. **Bukatu:** 00:12:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserría » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

<p>Lehen garia ereiten zuten baratzean, lan handia ematen bazuen ere; auzolanean lantzen zuten. Garai batean eskuz jotzen zen garia, baina gerora makinak etorri ziren. Gerra ostean, garia eta babarrunak entregatu egin behar izaten ziren; askotan, baina, jenero hura biltegietan alferrik galtzen zen.</p>

6. Errotak ezkutuan lanean eta kontrabandoa

- **Erref:** AIA-013/010
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:12:14. **Bukatu:** 00:13:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerra ostean, errotak itxita egon ziren eta horregatik kontrabandora jo zuen jende askok. Guardia zibilekin askotan tratua izaten zuten errotariek, inspektoreek ikus ez zezaten errotek gauzez lan egiten zutela.

7. Ganaduan eta ukuiluetan egindako hobekuntzak

- **Erref:** AIA-013/012
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:14:33. **Bukatu:** 00:16:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak
- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak

Laburpena:

Baratzeko lanak egiteko idia erabiltzen zuten; orduko behiak kalitate txarrekoak ziren, orain baino askoz esne gutxiago ematen zuten. Behiek gaitzak izaten zituzten, garbitasunik ez zegoelako. 1960 aldera aldundiak diru-laguntzak eman zituen ganadua eta ukuiluak berritzeko, eta onura handia ekarri zuen horrek.

8. Baserriaren beherakada

- **Erref:** AIA-013/013
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:16:34. **Bukatu:** 00:18:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Baserrian onura handiak egon ziren, baina orduan jendea industrian hasi zen lanean; horrek baserriaren beherakada ekarri zuen. Baserriari esker egon izan da euskara bizirik orain arte. Herri handietan erdara egiten zen, kanpoko jende asko etorri baitzen haietara lanera.

9. Baserritarrei burla egiten zitzaien

- **Erref:** AIA-013/015
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:18:33. **Bukatu:** 00:19:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea

Laburpena:

Baserritarrei burla egiten zitzaien. Baserritik kalera lanera joaten zirenek nahiago izaten zuten erdaraz hitz egin; herri txikietako jendea lotsa ematen zion nongoa zen esateak. Orain egoera aldatu egin da.

10. Mendiak lehen garbi-garbi

- **Erref:** AIA-013/017

- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:19:52. **Bukatu:** 00:21:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Lehen ganaduarentzako jatena prestatzeko, mendia garbi-garbi egoten zen, belarra moztuta. Hartarako lur onenak erabiltzen ziren. Gerora, aldatu egin da sistema hori.

11. Esnea saltzeko egiten ziren tranpak

- **Erref:** AIA-013/021
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:28:58. **Bukatu:** 00:31:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Behietatik lortzen zuten esnea saldu egiten zuten. Lehen esnea gaur baino hobeto ordaintzen zen. Batzuek tranpa egiten zuten eta ura botatzen zioten esnari, horrela gehiago saltzeko; beste batzuk, ordea, inspektorea engainatzeko, ganaduaren pixa botatzen zioten.

12. Andatzarrateko erietxea

- **Erref:** AIA-013/023
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:31:54. **Bukatu:** 00:33:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak

Laburpena:

<p>Garai batean tisia oso zabaldua egon zen; Andatzarraten erietxea egon zen halako gaixoentzako. Erietxe hari buruz hitz egiten du: berandu konturatu ziren erietxearen kokapenak kalte egiten ziola bertako gaixoei.</p>

13. Andatzarrateko erietxea oroitzeke monolitoa eta ekitaldia

- **Erref:** AIA-013/025
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:34:18. **Bukatu:** 00:36:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak

Laburpena:

Andatzarrateko erietxearen oroimenez monolitoa jarri zuten; ekitaldi horretarako Joxe Marik bertso batzuk idatzi zituen. Erietxearen argazki batzuk erakusten ditu.

14. Andatzarrateko erietxeari buruzko bertsoak

- **Erref:** AIA-013/026
- **Iraupena:** 0:03:58. **Hasi:** 00:36:01. **Bukatu:** 00:39:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:

<p>Joxe Marik hainbat bertso idatzi zituen Andatzarrateko erietxea itxi zeneko 50. urteurrenean egindako omenaldirako; abestu egiten ditu.</p>

15. Tisia kutsatzeko beldurra

- **Erref:** AIA-013/028
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:40:15. **Bukatu:** 00:41:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Tisiko asko gazteak ziren. Garai hartan tisiaren erremedioa birika kentzea izaten zen. Gaitz gogorra eta kutsakorra zen. Tisia zegoen garaian, Zarauzko zinea itxi egin zuten, beldur handia baitzegoen kutsatzeko.

16. Andatzarrateko ile-apaintzailea

- **Erref:** AIA-013/031
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:42:46. **Bukatu:** 00:43:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Aian bazegoen ile-apaintzaile bat bezero ugari zituena; Andatzarrateko gaixoeekin lanean hasi zenean, baina, bezero haiek galdu egin zituen, jendeak kutsatzeko beldurra baitzeukan. Ile-apaintzailea ez zen gaixotu.

17. Lehengo orrazkera eta janzkera

- **Erref:** AIA-013/032
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:43:45. **Bukatu:** 00:45:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu

Laburpena:

Aian gizonentzako ile-apaindegia zegoen lehen. Mutilen orduko orrazkera nolakoa izaten zen azaltzen du. Txapela, blusa eta abarkak janzten zituzten lehen.

18. Ebaristo eta Don Ebaristo

- **Erref:** AIA-013/033
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 00:45:00. **Bukatu:** 00:47:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

Laburpena:

Lehen sendabelarrak erabiltzen ziren. Ebaristo Arruti zen lehengo petrikiloa: pertsonak eta animaliak sendatzen zituen; baina medikuek ez zuten aintzat hartzen. Medikuen izena ere Ebaristo zen, baina hari Don Ebaristo deitu behar izaten zitzaion.

19. Ebaristoren sendabideak

- **Erref:** AIA-013/034
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:47:23. **Bukatu:** 00:49:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak

Laburpena:

Behin Don Ebaristo medikuen familiarteko batek erlakiztena izan zuen; Ebaristo petrikiloari esker sendatu zen azkenean.

20. Bizkarreko tiroa Ebaristok sendatu zionekoa

- **Erref:** AIA-013/035
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:49:05. **Bukatu:** 00:50:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

Joxe Marik 10 urte inguru zituela, aitak nahi gabe tiroa eman zion bizkarrean; Ebaristok sendatu zuen orduan enplastoak jarrita. 1956ko elurte handia hil zen Ebaristo.

21. Erlakiztenak umetan

- **Erref:** AIA-014/002
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:04:16. **Bukatu:** 00:06:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

<p>Erlakiztenei buruz hitz egiten du. Joxe Mari lagun batekin zegoen; eta lagunak erlakiztenak zeuzkan; gereziak jaten ari zirela izandako anekdota kontatzen du.</p>

22. Erlakiztena soldadutzan ere

- **Erref:** AIA-014/003
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:06:19. **Bukatu:** 00:07:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Joxe Marik soldadutzara joan behar izan zuenean, begi ondoan atera zitzaion erlakiztena.

23. Antrax eta hura sendatzeko bideak

- **Erref:** AIA-014/004
- **Iraupena:** 0:02:48. **Hasi:** 00:07:24. **Bukatu:** 00:10:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Antrax lehen ohiko gaixotasuna zen. Eskaleak lehen maiz etortzen ziren baserriz baserri; eta eskale haietako batek antrax izan zuen. Nola sendatu zen azaltzen du.

24. Lehengo gaitzak gaur ez

- **Erref:** AIA-014/005
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:10:12. **Bukatu:** 00:11:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:

Antrax gaixotasuna erlakiztena baino gaitz gogorragoa omen zen. Lehen gaitz asko zegoen, gaur egun ez dagoena. Haietako batzuk aipatzen ditu: gorria, kukuts-eztula...

25. Osasunen zorte txarra umetan

- **Erref:** AIA-014/006
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:11:37. **Bukatu:** 00:13:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

Joxe Marik gaztetan zorte txarra izan zuen osasunean: 7 urterekin, gorria izan zuen; 9 urterekin, tiro batek bizkarrean harrapatu zion; 20 urterekin, tximistak jo zion. Tximistak jo zioneko eguna gogoan du: ozta-ozta salbatu zen, urdaila oso kaltetuta gelditu zitzaion, nola-hala sendatu zen...

26. 1956ko izozte historikoa

- **Erref:** AIA-014/008
- **Iraupena:** 0:06:50. **Hasi:** 00:14:41. **Bukatu:** 00:21:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

<p>1956an izozte handia egon zen, gertaera historikoa izan zen hura. 1955eko abenduan eta 1956ko urtarrilean, udako giroa zegoen. Zuhaitzek kimu berria bota zuten. Basarrik bertso batzuk jarri zituen izoztea igaro ondoren. Urtarril bukaeran, giroa hoztu egin zen; eta, Kandelerio Egunean, izotz beltza egin zuen. Otsail guztian egin zuen hotz izugarria: zenbait lekutan, 18 gradu zero azpitik. Gizon bat hotzez hil zen. Zenbait teilatutan, 40 egunean egon zen elurra. Garraiobide guztiak gelditu egin zituzten. Ganaduarentzako jatenik ez zegoen, eta ardientzat bereziki gogorra izan zen garai hura. Orduko janzkeraz hitz egiten du.</p>

Transkripzioa

- Esan dezu baita're eon zala urte bat elurte haundiya in zuna.
- Elurtia, bai.
- Ze izan zan hori eo?
- Berrogeita hamaseiya zan. Bueno, hixtorikua zan, e. Esaten zan lehenon ehun urte eo [baziala]. Berrogeita hamaseiko, berrogeita hamabosteko urtian bukaeran... bai, abenduba eta ilbeltza edo... Zuk ilbeltza esanda entenditzen al dezu?
- Bai, urtarrila.
- Bai, beno. Hoi izan zian udara bezelakok. Bai. Ni goatzen naiz obretan zebillen jendia-ta elastiko hutsen, ta berua. Ta zeak, sagarrak eta hoik'e, loria atera zuen. Bai. Ta goatzen naiz, gaiñea, batzuk sagar pepitta're ein zitzaiyela. Eta piñuk eta arbola danak zea, brote, kimu berriya atera zuen. Eta, gaiñea, `Basarri' zanak... `Basarri' aitzera izango dezu behintzat? Bai. Bertsok jarri zittun ondorenen eta esaten zun:

Gabon jaitara iritsi giñan uda kutsu eder baten,
elastiku bat jazteko ere ez zun gogorik ematen,
aurten negurik ez genduela hor ari ziran esaten,
ondo pentsatzen jarri ezkeron, a ze deskuidua zeukaten.

Geo, zean, ilbeltzan hogeita bedetziya edo, hasi zan egualdiya txartzen pixkat hantxe. Eta azkeneko egunen, zean, Frantzi iparra edo, Norte beltza

edo, norteko haize hotz hori sartu zun eta otsaillan aurreneko eguna izotza eo egiña. Ta geo, otsaillan biya Kandelariyo eguna izaten da, lehen jai izaten zan, gaiña, ta elizaa danak etortzen giñan. Ta zea hori, gau hartan izotz beltza in zun, zea, jela. Eta goiz meza, zazpietako mezetaa, nik huaxe gogon daukat, baserritik eta elur lapraxta, hola, txurituba zegon. Ta zean honako hegabehera ta antzarrak eta piztiyan hotsa aitzen zan ta, bueno, [besten] izugarrizko zea etorri zan, ordutik hasi zan. Eta ehiza izugarri, dana, eta guardia zibilak [geo uztetaka] eta ehiztariyak´e gaixki. Eta egin zun hillebete. Otsail guziya... egunero elurra puxka bat ein eta zer? hemezortzi gradu azpitikan izan... aillatu emen zian. Eta in zittun zeak... ordun ganau jatentzako zea izaten zan arbiya, jaten bat negukua, danak usteldu zittun haik izotzak, ja-ta... Ta piñu guztik danak ihartu ein zittun, piñudiya erabat jun, zea, danak atea zian ordun. Ta gaiñuntzeko arbolak eta. Elurra haundiya. Ta izotza benga egunero! Ta, beno, hantxe. Ganaua gosek hiltzen, baiña beste laneako giroik ez zeon ta ehizen jo ta [ke] hortxe ibiltzen giñan, ahal zan guziyan. Ta geo, gizon bat´e, hortxe Iturriotz aldea zijuana-edo, gauen, abittu ta biden hilda geatu zan elurretan. Ta pasa zian hola okerrak. Eta izuarri gogorra izan zan. Nik badakit hor, [...] bostehun bat metroa-eo zeon basarriya-eo teillatun elurra berrogei egunen eon zala han. Eta... berrogei egun ta hemen gutxixio behian, baiña izan zan...! Bueno! Ta dana, transportia ta´re, dana geatuba. Ordun gutxio zeon oain baiño, baiña... izugarriya eman zun. Ta ganauantzat ardik eta hola asko xamar zittuenak bastante akatuak izango zian, zeatik ez zeon jatenik ta oain bezelako bordak eta prepaatuik´e ez, eta behintzat zean. Behiyek-eta nola-hala aguantatuko zian, baiño ardintzat-eta izugarri gogorra.

- Hoik kaltiak ekarri zituna, e? Ta zuek nola aguantatu zenuten? Janariya bazeneukaten zuentzako?

- Bai, zean gaixki, e. Baserritan´e jatenak ahittu zian. Hantxe... oso... ba, behiak gosek amorratzen ordun pasa zittuen. Ta ura´re, urik eta´re ez zeon jarriik baserritan ta ura´re iturritik ekarri ta baldekin eaman in ber, ta... bueno, hillebete izugarri gogorra izan zan.

- Eta esan dezun gizon hura, hil zana edo, ze hil zan hotzagatik o?

- Ba, bai, gauen zijuala. Hemen tabernan eonda eo, ba, abittu zala, ez dakit, pixkat.... eta elurra geo... Bai, ba, hor gora. Iturriotz zazpirehun metroa dao eta aldameneko basarriya zan, [Muatzu] zun izena, oain eroriya dao hua, baiña. Ta hangua. Ta geo ta elur haundigua! Igual eongo zan orduako metro bat elur, ta zea. Eta hantxe, erorita. Geo jendia billa etorri zaneako hilla. Ta hotza, hotz [harek gehiyenbat].

- Eta lehen, hotz hura iten zunian ta, nola abrigatzen ziñaten zuek?

- Ba ez zeon erropa aukera haundik, baiña nola-hala aguantatu gendun.

- Zer zeneukaten orduan? Ze jazten zan?

- Ordun? Ba jertsia ta zira zaharren bat eo baldin bazan eo... holaxe.

- Horixe bakarrikan?

- E?

- Hori bakarrikan?

- A, bueno, oaingo kontuik ez pentsatu, e!

- Joe, baiña hemezortzi gradu zero azpitik esan dezuna, izango zana...

- Bai, ez zian izango eunero, baiña zean. Ni goatzen naiz lehenbiziko gauen sorotikan arbiya eo ekarri ta etxen barruan jarri ta barrun´e izotza gogor eitten zula ordun´e. Ez zeon kalefaziyoik eta ezer ordun. Suba ingo zan eta hua ez zan aillatzen danea ta hotza. Bueno! Ta zaharrentzat eta, nik ez dakit, bildurgarriya hua, e! Ordun... Oain bezela, oain etxia epelduta, ta hotzagatik hor egoten zea. Baiña orduko bizitza ez dao konparatzeik oainguakin: jantziya, alimentaziya. Esan nahi nuke, jana behintzat aukeran bado oain eta erropa holakua, oiñetako ta gauza´e bai ta... bueno!

- Eta hura bukatu zanian? Noiz bukatu zan? Martxoako ya bukatu zan elurte

hura eo?

- Bai, martxuan, bai. Ta geo uste det haren aurreko segidako urtia bastante ona izan zala. Bai. Baiña oso-oso gogorra. Enee...!

27. Zuhaitzak botatzeko: hostoa eta ilargia

- **Erref:** AIA-014/012
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:28:03. **Bukatu:** 00:30:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Arbolak botatzeko, zenbait arau betetzen ziren lehen; ilargiari begiratzen zitzaion, hosto motaren arabera, zuhaitza noiz bota erabakitzeke. Lehendik hona, asko azkartu dira zuhaitzak botatzeko metodoak.

28. Naturaren denbora errespetatzearen garrantzia

- **Erref:** AIA-014/014
- **Iraupena:** 0:01:16. **Hasi:** 00:31:36. **Bukatu:** 00:32:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Lehen, zuhaitza botatzeko, ilargiari begiratzen zitzaion. Garai txarrean botaz gero, pipiak jotzen zuen egurra, eta hondatu egiten zen. Lehen, egurra lantzeko prozesua patxadaz hartzen zuten; gaur egun, ordea, presa da nagusi.

29. Lehen, presarik ez, eta zeukatenarekin konforme

- **Erref:** AIA-014/015
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:32:52. **Bukatu:** 00:33:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Lehen, txekor txikiagoak izanda ere, naturalagoak izaten ziren. Konformismo gehiago zegoen lehen, eta zegoenarekin moldatzen ziren.

30. Nesken arteko azpikeriak

- **Erref:** AIA-014/017
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:34:42. **Bukatu:** 00:36:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Lehen, neskak maiorazkoekin saiatzen ziren ezkontzen. Nesken artean inbidiak eta azpikeriak izaten ziren. Horrelako kasu bat kontatzen du.

31. Maiorazkoaren etxeko elkarbizitza

- **Erref:** AIA-014/018
- **Iraupena:** 0:02:06. **Hasi:** 00:36:02. **Bukatu:** 00:38:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

Maiorazkoa batzuetan neska izaten zen, anaiak maiorazkoa hartu nahi ez bazuen. Askotan, baserri giroan, errainarentzat izaten zen bizimodu gogorrena. Izan ere, maiorazkoaren ama eta arrebak izaten omen ziren okerrenak elkarbizitzarako. Ama-alaben arteko elkarbizitzaz hitz egiten du.

32. Baserriko lanak eta tresnak

- **Erref:** AIA-014/020
- **Iraupena:** 0:03:19. **Hasi:** 00:38:23. **Bukatu:** 00:41:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak
- Baserria » Baserriko lanak

Laburpena:

Joxe Mari etxeko senide txikiena izan zen. Orduko bizimoduaz hitz egiten du. Itulan aritu behar izaten zuen eta oso aspergarria iruditzen zitzaion lan hura. Baserriko lanetako teknikak, tresnak... aipatzen ditu.

33. Maisuaren pikarokeria

- **Erref:** AIA-014/021
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 00:41:42. **Bukatu:** 00:44:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Joxe Marik baserriko lanetan aritu behar izaten zuen; baina, hala ere, izaten zuen eskolara joateko denbora. Eskolako oroitzapenak gogoan ditu. Behin maisu bizardun bat izan zuten, zakurra ekartzen zuen eskolara. Maisuak liburuarekin izandako anekdotak kontatzen ditu.

34. 'Cara al Sol' (bertsio "berezia")

- **Erref:** AIA-014/025
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:48:34. **Bukatu:** 00:49:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco

Laburpena:

<p>Bazen tipo bihurri bat, kartzelan izandakoa. Kartzelan, Cara al Sol abestera derrigortzen zituzten; bere bertsioa abesten zuen hark.</p>

35. Kartzelatik ihes egin nahi izanaren ondorioak

- **Erref:** AIA-014/028
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:53:11. **Bukatu:** 00:54:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

<p>Behin, bikote bat kartzelara eraman zuten, gizon bat hiltzen saiatu izanagatik. Garai hartan, Joxe Mariren anaia preso zain zebilen Ondarretan. Bikoteko gizonak ihes egin zuen kartzelatik; baina harrapatu egin zuten. Orduan, tantaren tortura ezarri zioten.</p>

36. Gerrako injustiziak

- **Erref:** AIA-014/030
- **Iraupena:** 0:04:14. **Hasi:** 00:54:50. **Bukatu:** 00:59:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

<p>Gerra garaia gogoan du, hiru urte eta erdi bazituen ere. Orduko oroitzapenak kontatzen ditu: soldaduak, familiaren estutasuna, soldadu zaurituak hil egin zituztela...</p>

37. Gerran, anaia kartzelan 38 hilabetez

- **Erref:** AIA-014/031
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:59:04. **Bukatu:** 01:01:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Anaia gerran harrapatu egin zuten, eta 38 hilabete eman zituen kartzelan. Astero, etxetik arrautzak bidaltzen zizkioten kartzelara, han gosea baitzegoen. Garai hartan, epaiketarik gabe hiltzen zituzten gizonak kartzelan.

38. Errazionamenduko txistea

- **Erref:** AIA-014/038
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 01:10:19. **Bukatu:** 01:11:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Gerra ostean, errazionamendua etorri zen; abertzaleei janari gutxiago ematen zieten. Errazionamenduko txistea kontatzen du.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-09-22

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com